

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

За загальною редакцією
А. В. Денисової

Видавництво
«Юридика»
2025

УДК 342.7:351.86"364"(477)

П68

Рецензенти:

Журавльов Дмитро Володимирович, заступник керівника Департаменту з питань громадянства, помилування, державних нагород — керівник управління з питань помилування Офісу Президента України, доктор юридичних наук, професор;

Катеринчук Іван Петрович, професор кафедри вогневої підготовки ОДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Гаран Ольга Володимирівна, професор кафедри адміністративного права та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доктор юридичних наук, професор

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 12 від 30 вересня 2025 року)*

Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колективна монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 840 с.

ISBN 978-617-8574-56-7

Колективна монографія присвячена комплексному аналізу правового регулювання дотримання прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. У виданні осмислено трансформацію механізмів їх забезпечення з урахуванням викликів збройної агресії. Досліджено реалізацію державної політики у гуманітарній, безпековій, правоохоронній, судовій і соціальній сферах, проблеми захисту прав дітей, цивільного населення, військовополонених, а також питання інформаційної безпеки та OSINT. Монографія адресована науковцям, юристам і практикам.

УДК 342.7:351.86"364"(477)

ISBN 978-617-8574-56-7

© Авторський колектив, 2025

© ОДУВС, 2025

Зміст

Розділ 1. Правове забезпечення державної політики в гуманітарній сфері (Львова Є.)	5
Розділ 2. Адміністративно-правове регулювання свободи пересування та вільного обрання місця проживання за умов воєнного стану в Україні (Жильцов О.)	30
Розділ 3. Психічне здоров'я як фактор національної безпеки в Україні (Пасько О., Прудка Л.)	71
Розділ 4. Роль Національної поліції України у створенні єдиного безпекового простору держави (Матвеева Л.)	110
Розділ 5. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини на деокупованих територіях (Берендеева А.)	136
Розділ 6. Вплив Інтернету на права дітей протягом збройного конфлікту — зарубіжний досвід (Пядишев В., Форос Г.)	177
Розділ 7. Сучасні тенденції судового захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Шерстюк Г.)	217
Розділ 8. Правова, соціально-психологічна та медична допомога потерпілим від дій країни-агресорки особам з тимчасово окупованих територій (Вайда Т.)	259
Розділ 9. Роль дозвільної системи в забезпеченні прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Пишна А., Ульянов О.)	313
Розділ 10. Адміністративна відповідальність за порушення прав і свобод під час воєнного стану (Сірко В.)	355
Розділ 11. Кримінально-правові аспекти дотримання основних прав і свобод військовополонених і цивільного населення в умовах воєнного стану (Колб О., Конопельський В.)	392

Розділ 12. Часові обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності: загальні та екзистенціальні умови (Маковій В.)	452
Розділ 13. Сутність організації та документування організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань (Щурат Т.)	491
Розділ 14. Дотримання прав і свобод громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (Давиденко В.)	532
Розділ 15. Забезпечення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій при виявленні та розкритті організованої злочинної діяльності в умовах воєнного стану (Поляков Є.)	576
Розділ 16. Аналіз та запобігання кримінальним правопорушенням в умовах загострення криміногенної обстановки (Бабенко А.)	622
Розділ 17. Дотримання прав та свобод людини державним бюро розслідувань під час військового стану (Козленко О.)	679
Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протиміної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)	725
Розділ 19. OSINT та інформаційна безпека в умовах воєнного стану (Свиридюк Н., Афонін Д.)	766
Розділ 20. Використання OSINT у встановленні фактів воєнних злочинів та особи воєнних злочинців (Сіфоров О., Калугін В.)	811

Розділ 6

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТУ НА ПРАВА ДІТЕЙ ПРОТЯГОМ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ – ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Володимир ПЯДИШЕВ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна

Ганна ФОРОС

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна

Вступ

У світі, що швидко змінюється через технічний прогрес, захист дітей важливий як ніколи. Швидке поширення доступу до Інтернету та цифрових технологій наражає дітей на нові ризики в онлайн-середовищі, включаючи кібербулінг, онлайн-грумінг, сексуальне здирництво, вплив шкідливого контенту та неконсенсуальний обмін зображеннями, серед іншого. Соціальні мережі, програми обміну повідомленнями, ігрові платформи та інші цифрові інструменти створюють безпрецедентні можливості для злочинців завдавати шкоди дітям, часто використовуючи прогалини у розробці та функціонуванні цифрових сервісів та складність батьківського та інституційного контролю. Інші досягнення в галузі технологій, що виходять за межі цифрових середовищ і платформ, також створюють можливості для віктимізації. Пристрої стеження глобальної системи позиціонування (GPS), дрони або записувальні пристрої, які не підключені до Інтернету, все частіше використовуються для здійснення різних актів насильства¹.

¹ Measuring Technology-facilitated Violence against Children in Line with the International Classification of Violence against Children. *United Nations Children's Fund (UNICEF), Division of Data, Analytics, Planning and Monitoring*, March 2025. 20 p. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/ICVAC-Tecnical-Brief-3_17.pdf (c. 4).

Зазначена ситуація ще більше погіршується в умовах збройного конфлікту. Діти в умовах конфлікту продовжують бути жертвами шести серйозних порушень, визначених Радою Безпеки ООН²:

- вбивства та каліцтва;
- вербування та використання збройними силами;
- сексуальне насильство;
- викрадення;
- напади на школи та лікарні;
- відмова в гуманітарному доступі.

Відповідно, в умовах збройних конфліктів Інтернет піддає дітей новим і дедалі більшим загрозам, включаючи кібербулінг, сексуальну експлуатацію в інтернеті та примусове вербування екстремістськими угрупованнями, які використовують цифрові платформи для охоплення вразливої молоді за межами зон конфлікту. Отже, міжнародні конвенції та механізми ООН спрямовані на захист дітей, на боротьбу із цією цифровою шкодою, а також із традиційними порушеннями, такими як вбивства, завдання каліцтва та примусове вербування, одночасно підтримуючи зусилля щодо відновлення та реінтеграції постраждалих дітей.

1. Підсилені Інтернетом загрози правам дітей під час збройного конфлікту

1.1. Злочини, що вчиняються проти дітей за допомогою Інтернету і пов'язані безпосередньо зі збройними конфліктом

Вербування. Інтернет може використовуватися для вербування або радикалізації дітей для використання у збройних силах та групах, що є серйозним порушенням прав дітей. Озброєні групи використовують інтернет для вербування дітей для участі у бойових діях, навіть у районах, віддалених від зон активних конфліктів.

² Six grave violations against children in times of war. UNICEF/UN073959/Clarke for UNOCHA. 30 May 2024. 9 p. URL: <https://www.unicef.org/children-under-attack/six-grave-violations-against-children> (с. 1–6).

Збройні групи використовують інтернет для вербування дітей, знаходячи вразливих молодих людей як у власних будинках, так і в діаспорах, що знаходяться далеко від зон конфліктів.

Крім підлітків, угруповання тепер часто використовують як терористів-смертників 12-річних дітей (а іноді й семирічних). Експлуатуючи дітей, озброєні групи отримують порівняльні переваги, зокрема, елемент несподіванки та підвищену увагу ЗМІ до шокуючого ефекту подолання соціальних та психологічних бар'єрів.

Вербування дітей-солдат залишається серйозною проблемою, оскільки інтернет надає збройним групам можливість зв'язатися з молоддю, яка знаходиться далеко від зони конфлікту. У діаспорах США та Великобританії було виявлено випадки підготовки підростаючого покоління. Можливо, найвідомішим випадком стало зникнення Бурхана Хассана і шести його друзів-сомалійців з Міннеаполісу в період з 2007 по 2009 рік, які приєдналися до «Аш-Шабааб», бойовничого ісламістського угруповання, що базується в Сомалі. Міннесоти були показані у вербувальному відеоролику зі слоганом «Це справжній Діснейленд». Проте вербувальні кампанії збройних угруповань, як і раніше, найбільш відчутні на рівні землі. Школи, призначені для підготовки «мучеників», були створені в Іраку, Пакистані, Сирії та Судані; Футбольні команди, вулиці, парки та літні табори в Палестині названі на честь терористів.

Роль сім'ї — ключовий чинник, що пояснює відмінності в методах вербування дітей, хоча вона відрізняється від конфлікту до конфлікту. Як правило, батьки чи опікуни в країнах Африки на південь від Сахари неохоче беруть участь у процесі вербування, і дітей часто викрадають або насильно розлучають із опікунами. На відміну від цього, у школах, контрольованих ІДІЛ, зазвичай виявляються діти, чий сім'ї добровільно їх привели, або діти, знайдені в дитячих будинках³.

³ Child Soldiers in Armed Conflict. Armed Conflict Survey 2018. July 2018. Volume 2018. P. 36–50. Site. URL: <https://www.iiss.org/publications/armed-conflict-survey/2018/armed-conflict-survey-2018/acs2018-03-essay-3/#:~:text=7,10> (с. 39).

Терористичні організації почали відчувати переваги Інтернету з його появи.

Отже, діти також стають потенційною метою вербування, переважно в інтернет-просторі, але також і в ігровому світі.

Тероризм починає розвиватися в інтернет-просторі та перетворюється на серйозну загрозу глобальній безпеці.

Чому терористи почали війну в інтернет-просторі? А щоб поширити процеси радикалізації та вербування за межі фізичного простору в онлайн-сферу⁴.

Вербувальні кампанії озброєних угруповань, як і раніше, найбільш відчутні на місцях. В Іраку, Пакистані, Сирії та Судані створено школи, призначені для підготовки «мучеників»; у Палестині на честь терористів названі футбольні команди, вулиці, парки та літні табори. Деякі угруповання викрадають дітей, інші заманюють їх за допомогою винагород⁵.

Радикалізація. Перш ніж перейти до процесу вербування, необхідно зрозуміти, що потенційні жертви мають пройти через процес радикалізації. Вербування проходить процес радикалізації. Радикалізація — це не те, що відбувається відразу, вона потребує часу. Це поступовий процес, тому молоді люди, які торкнулися цього процесу, можуть не усвідомлювати, що відбувається. Діти, як і дорослі, можуть бути радикалізовані та завербовані через свої сім'ї, друзів, через прямий контакт із екстремістською чи терористичною групою (членом групи), або останнім часом через Інтернет.

Протягом останніх трьох десятиліть еволюція інтернету змінила те, як діти досліджують, навчаються та взаємодіють зі світом. З розширенням цього цифрового ландшафту зростали й потенційні ризики та загрози, з якими стикається молоде покоління.

⁴ Nesimoski, S. The Evolution of Terrorism in the Internet Space as a Security Challenge. *Безбедности Дијалози*. Број 1, 2024/Vol. 15, No. 1, 2024. P. 233–244. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/apavleski,+THE+EVOLUTION+OF+TERRORISM+IN+THE+INTERNET+SPACE+AS+A+SECURITY.pdf> (с. 234).

⁵ Ibid.

Від перших днів інтернету в 1990-х роках, коли головною проблемою був захист дітей від відвертого контенту, до сьогодні, яке характеризується складними технологіями, такими як діпфейки, ці виклики суттєво змінилися. Причому у 2010–2020-х роках розпочалася радикалізація в Інтернеті. Інтернет став простором, де діти можуть стикатися з екстремістськими ідеологіями та радикалізацією, що створює загрозу для їхньої безпеки та суспільного благополуччя⁶.

Вербувальники можуть запропонувати дітям почуття належності, спільності чи ідентичності, що може бути привабливим, особливо якщо хтось стикається з проблемою у своєму житті. Діти і особливо підлітки можуть бути набагато сприйнятливіші до процесу радикалізації, а також бути завербованими, тобто вони можуть наражатися на більший ризик, тому що вони більш незалежні, досліджують нове і розсувають кордони в міру того, як вони ростуть і дізнаються більше про свою ідентичність, віру і почуття належності. Хоча терористи використовують різні, часто комбіновані, стратегії радикалізації та вербування дітей та підлітків, ось деякі з можливих способів та методів вербування дітей та молодих підлітків в інтернет-просторі, а саме: «Targeted Content»:

- Екстремістські та терористичні групи поширюють недиференційовану пропаганду, наприклад, відеоролики або повідомлення серед цільової аудиторії, яка вважається однорідною і готовою до сприйняття пропаганди (UNDC, 2017: 10–13). Принцип реклами, що став можливим завдяки Інтернету, дає цим групам можливість просувати привабливий і часто привабливий контент, наприклад, озброєний, одягнений у форму, що має власну команду та спорядження.

- «Воронка»: передбачає індивідуальний підхід до певних осіб, які вважаються готовими до вербування, з використанням

⁶ Kovařová, A. A guide to online threats faced by kids over the last 30 years. *EsEt.Com*. 05 Feb 2024. URL: <https://www.eset.com/blog/en/home-topics/family-safety-online/online-threats-kids-guide/> (с. 4).

психологічних прийомів для посилення емоційного зв'язку дітей та їхньої готовності приєднатися до групи. Навіть діти, які відкрито пручаються вербуванню, можуть сформуванати позитивне ставлення до діяльності групи завдяки використанню цих прийомів.

- «Зараження»: коли цільова аудиторія є важкодоступною, можна впровадити «агента» для продовження вербування зсереди, використовуючи прямі та особисті звернення. Соціальні зв'язки між вербувальником та жертвами можна зміцнити, викликавши невдоволення, наприклад, маргіналізацію чи соціальне розчарування (UNDC, 2017: 10–13).

Терористичні організації давно використовують Інтернет для вербування по всьому світу, але популярність соціальних мереж, таких як Twitter, Facebook і YouTube серед дітей дозволила таким угрупованням, як «Ісламська держава» (ІГ), «Джабхат ан-Нусра» та «Аль-Каїда», залучити ширшу аудиторію. Внаслідок цього діти стають жертвами вербування новими способами, оскільки цим угрупованням вдалося залучити дітей по всьому світу (CRIN, 2016: 3). Цифрові платформи також використовуються як провідники дезінформації та теорій змови, які мають згубний вплив на дітей та молодь (United Nation, 2020).

Радикалізація через використання відеоігор. Використання відеоігор як інструменту для вербування екстремістів не є новим явищем: у 2003 році організація джихаду «Хезболла» створила власну відеогру для вербування нових членів. Також ІДІА та насильницькі ультраправі організації створили власні відеоігри для вербування.⁷

Пропаганда. Конфлікт може підживлюватися пропагандою, а діти вразливі до дезінформації, що поширюється в Інтернеті, що може розпалювати ненависть і ще більше дестабілізувати громади. Інтернет може бути використаний для вербування дітей до збройних груп та поширення насильницьких ідеологій,

⁷ Al-Rawi, A. Video games, terrorism, and ISIS's Jihad 3.0. *Terrorism and Political Violence*, vol. 30, nr 4, 2018, pp. 740–760. URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/ftpvxx/v30y2018i4p740-760.html> (с. 743).

що полегшує та поширює вербування. Онлайн-платформи можуть розміщувати контент, який прославляє насильство чи експлуатацію, що ще більше наражає дітей на небезпеку в зонах конфліктів.

Інтернет та соціальні мережі стали ідеальною ареною, на якій повідомлення може бути поширене в найкоротші терміни з одного боку світу до іншого.

Ще один спосіб використання Інтернету — це реклама. На веб-сторінках груп є реклама, щоб поширити інформацію про існування групи, а також поширити їхні повідомлення. Повідомлення, що поширюються, орієнтовані на їхню власну аудиторію та можуть бути різними мовами залежно від групи, яку потрібно завербувати. Соціальні мережі, електронна пошта, віртуальні чати, електронні групи, відео та інші додатки є особливо популярними інструментами рекрутингу.

Інтернет, разом з онлайн-платформами, може допомогти (і продовжує допомагати) екстремістським рухам і терористичним організаціям у: зменшенні їхніх витрат, створенні та підвищенні їхньої ефективності, значному розширенні доступу до нової аудиторії та анонімності.

У віртуальному середовищі неточна інформація може надходити у вигляді тексту, зображень або відео, що поширюються через традиційні канали та канали соціальних мереж. У наш час дезінформація в Інтернеті є серйозною причиною для занепокоєння, особливо серед дітей, оскільки вона може викликати тривогу, підірвати самооцінку, формувати переконання та спотворювати їхній світогляд/точки зору. Вона може спотворювати розуміння реальності дітьми, перешкоджати їхнім навичкам критичного мислення, а також викликати плутанину та когнітивний дисонанс. Зростаюча «інфодемія» може навіть спричинити передозування інформації. Дезінформація також може впливати на соціальну взаємодію дітей, призводячи до непорозумінь, конфліктів та недовіри між однолітками. Діти з низьким рівнем грамотності більш схильні до сфабрикованого контенту. Дезінформація може посилити соціальний розкол між однолітками та призвести до небажаних моделей

поведінки. Іноді навіть самі діти можуть ненавмисно поширювати/ділитися дезінформацією. Тому важливо навчати та розширювати можливості дітей, щоб вони могли формувати когнітивний захист від ризиків дезінформації в Інтернеті, розвивати навички медіаграмотності та оснащувати їх необхідними інструментами для критичної оцінки онлайн-інформації⁸.

Маніпуляції та примус. Діти також можуть зазнавати оманливих або маніпулятивних комерційних практик. Монетизація та зловживання персональними даними, експлуаторський цифровий маркетинг та темні моделі, за яких онлайн-платформи розробляють інтерфейси, що змушують користувачів робити те, чого вони не хотіли, — все це створює ризики для права дитини на захист.

Цифрова дитяча праця, така як робота інфлюенсерів або участь в кіберспорті, привертає дедалі більшу увагу та може призвести до економічної експлуатації. А цифрові платформи навіть використовуються для вербування дітей у збройні конфлікти⁹.

Інтернет може наражати дітей на незаконний та шкідливий контент, зокрема зображення сексуального насильства над дітьми та контент, що пропагує тероризм, що може бути використано для їхньої ідеологічної обробки та радикалізації. Діти та молодь можуть стикатися з багатьма видами шкідливого контенту в Інтернеті або взаємодіяти з ними. Деякий шкідливий контент є незаконним, наприклад, зображення сексуального насильства над дітьми або контент, що пропагує тероризм. Інші матеріали можуть не бути незаконними, але все одно можуть завдати шкоди дітям, наприклад, контент, що пропагує розлади харчової поведінки. Контент

⁸ Impact of Online Misinformation on Child Development. *CyberPeace.Org*. Jul 6, 2024. P. 6. Site. URL: [https://www.cyberpeace.org/resources/blogs/impact-of-online-misinformation-on-child-development#:~:text=As%20a%20result%2C%20they%20\(%20for%20children,veracity%20of%20the%20information%20they%20encounter%20online](https://www.cyberpeace.org/resources/blogs/impact-of-online-misinformation-on-child-development#:~:text=As%20a%20result%2C%20they%20(%20for%20children,veracity%20of%20the%20information%20they%20encounter%20online) (с. 2).

⁹ Keeping children safe online. *UNICEF. For every child*. Site. URL: <https://www.unicef.org/protection/keeping-children-safe-online#:~:text=In%20some%20cases%2C%20sexual%20abuse,recruit%20children%20into%20armed%20conflict> (с. 3).

може бути шкідливим для дітей та молоді, оскільки він не відповідає віку чи етапу розвитку. Він може бути надмірно впливовим, що призводить до того, що діти формують нереалістичні очікування щодо себе чи інших. Шкідливий контент може бути створений користувачами або за допомогою штучного інтелекту (ШІ). З'являється все більше доказів того, що ШІ використовується для створення непристойних зображень дітей (IWE, 2023; UCKIS, 2023). Зображення сексуального насильства над дітьми є незаконними у Великій Британії, незалежно від того, як вони створені¹⁰.

Дезінформація. Дезінформація та шкідливий контент можуть швидко поширюватися в Інтернеті, негативно впливаючи на розуміння дітьми подій та їхню загальну безпеку.

Інтернет є каналом для дезінформації та може використовуватися для маніпулятивної комерційної практики та зловживання даними, втягуючи дітей у небажану онлайн-діяльність.

Таким чином, кіберінструменти можуть використовуватися для підтримки та поширення дезінформації та неправдивої інформації, прагнучи підірвати довіру, сформувати ставлення, вплинути на політичні результати або розпалити ворожнечу між громадами. Ці кампанії можуть мати реальні, шкідливі наслідки, такі як віктимізація дітей та молоді. І, звичайно, як активні цифрові користувачі, дезінформація та неправдива інформація є важливою частиною життя дітей¹¹.

Дезінформація може посилити страхи та хибні уявлення про конфлікт, що призводить до посилення тривоги, стресу та соціальної шкоди, такої як насильство щодо груп меншин або віктимізація через маніпульовані зображення. Щоб боротися з цим, батьки,

¹⁰ Rutty, S. Online harms: protecting children and young people. *National Society for the Prevention of Cruelty to Children*. UK. 2024. P. 10. Site. URL: <https://learning.nspcc.org.uk/news/2024/january/online-harms-protecting-children-and-young-people> (c. 1).

¹¹ Risser, G. As conflict changes, so do the dangers for children. *UNICEFOrg*. 08 April 2022. P. 9. Site. URL: <https://www.unicef.org/blog/conflict-changes-so-dangers-children#:~:text=In%20fact%2C%20cyberattacks%20on%20schools,have%20been%20driven%20by%20technology>. (4).

освітяни та політики повинні сприяти відкритому спілкуванню, навчати медіаграмотності, надавати інформацію, відповідну віку, створювати безпечні навчальні середовища та сприяти критичному мисленню щодо онлайн-контенту, щоб допомогти дітям обробляти емоції та розуміти складні ситуації.

До речі, кібератаки можуть бути спрямовані на школи та освітні платформи, що порушує доступ дітей до освіти та створює вразливість під час конфлікту.

1.2. Злочини, що вчиняються проти прав дітей за допомогою Інтернету у мирний час, але посилюються в умовах збройного конфлікту

Торгівля людьми. Торговці людьми використовують онлайн-платформи для «залицання» та обману дітей з метою сексуальної експлуатації та інших шкідливих цілей.

Торгівля людьми — це глобальний злочин, який передбачає нелегальне транспортування людей та їх експлуатацію з метою отримання прибутку. Торговці людьми навчилися використовувати інтернет-платформи для вербування жертв та залучення клієнтів. Діти та підлітки схильні до обманних хитрощів у пошуках прийняття, уваги чи дружби, і часто «залицяються» до них торговці людьми в соціальних мережах. Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності (УНП ООН) підтримує держави-члени в їхніх зусиллях щодо запобігання торгівлі людьми та боротьби з нею, зокрема шляхом проведення заходів з підвищення обізнаності про безпеку в Інтернеті, спрямованих на дітей та молодь¹².

Онлайн-експлуатація. Інтернет сприяє сексуальній експлуатації дітей, включаючи примусовий обмін зображеннями та вимагання, часто з боку хижаків, які завойовують довіру дитини, процес, який може бути посилений платформами на базі штучного інтелекту.

¹² Child and Youth Safety Online. *United Nations. Global Issues*. 2024. P. 12. Site. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/child-and-youth-safety-online> (c. 7).

Будь-яке візуальне зображення сексуально відвертої поведінки за участю неповнолітнього (особи віком до 18 років), хоча часто називають «дитячою порнографією», CSAM (Child Sexual Abuse Material — Матеріали про сексуальне насильство над дітьми) є кращим терміном, оскільки «порнографія» відбувається за згодою. Сексуальне насильство та експлуатація дітей ніколи не бувають за згодою.

- Непряме насильство: Правопорушник не здійснює фізичного насильства над дитиною особисто; дітей примушують до здійснення сексуальних дій над собою або однолітками через пряму трансляцію.
- Пряме насильство: Правопорушник «перебуває в кімнаті» та знущається над дитиною особисто.

Матеріали сексуального насильства над дітьми є глобальною проблемою: матеріали часто виробляються в одному місці, зберігаються в іншому, а споживаються в третьому. Країни Глобального Півдня впроваджують технології швидше, ніж вдається розробити запобіжні заходи, що підвищує ризик експлуатації (Глобальний Південь включає Африку, Латинську Америку, Близький Схід та країни, що розвиваються, в Азії)¹³.

Кібербулінг та кіберагресія. Молоді люди вразливі до насильства з боку однолітків та різних форм онлайн-насильства, включаючи сексуальну експлуатацію. Кібербулінг та інші форми насильства з боку однолітків можуть впливати на молодих людей щоразу, коли вони входять у соціальні мережі або платформи обміну миттєвими повідомленнями. Понад третина молодих людей у 30 країнах повідомляють про кібербулінг, причому кожен п'ятий через це пропускає школу.

Діти вразливі до булінгу та інших форм онлайн-агресії, особливо в делікатному контексті конфлікту.

¹³ Online Sexual Exploitation of Children (OSEC). *Ally Global Foundation (Canada)*. 2020. P. 6. Site. URL: https://ally.org/online-sexual-exploitation-of-children/?gad_source=1&gad_campaignid=17343383204&gbraid=0AAAAADkFYcdQAe-CqSbUycm7NVYk5zRdo&gclid=CjwKCAjw2brFBhBOEiwAVJX5GMsvsqz46xeLtDavGAmFMelgRrxndXG4OO5ekDLJLfif8mBXQHnRoC4W4QAvD_BwE (c. 1).

Зловмисне використання штучного інтелекту (ШІ):

Зростаюче використання ШІ створює нові небезпеки, зокрема потенціал для складних онлайн-атак та експлуатації, спрямованих проти дітей.

Під час сімдесят восьмої сесії Третього комітету Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 6 жовтня 2023 року делегат від Гайани застеріг, що нові технології становлять небезпеку для дітей, наражаючи їх на нові форми кібербулінгу та сексуальної експлуатації. Висловлюючи стурбованість щодо штучного інтелекту (ШІ), представник Шрі-Ланки закликав уряди використовувати скринінг, орієнтований на дітей.

1.3. Вплив зазначених чинників на психічне здоров'я дітей

Стрес, травма та ізоляція, з якими стикаються діти через конфлікт, можуть посилюватися онлайн-загрозами, що призводить до тривоги, депресії та невпевненості.

П'ять способів, якими конфлікт впливає на психічне здоров'я дітей в умовах збройного конфлікту:

1. Тривога, самотність та невпевненість.

Багато дітей, які живуть у зонах конфліктів, втратили свої домівки через обстріли, були переміщені зі своїх районів та були змушені залишити своїх друзів та родину. Такі втрати та нестабільність можуть призвести до високого рівня депресії та тривоги серед дітей, які постраждали від війни.

2. Емоційна замкнутість.

Діти, які зазнають численних джерел насильства, зрештою також можуть втрачати чутливість та емоційно заціпеніти, що збільшує ймовірність того, що вони будуть імітувати агресивну поведінку, свідками якої стають, та вважати таке насильство нормальним. Це, у свою чергу, може вплинути на їхню здатність будувати успішні стосунки з іншими в довгостроковій перспективі.

3. Агресія.

4. Психосоматичні симптоми.

Діти в Сирії розповіли нам, як високий рівень стресу проявляється у фізичних симптомах, таких як біль у голові та грудях, утруднене дихання, а в деяких випадках тимчасова втрата рухів у кінцівках.

4. Звернення до самоушкодження.

На жаль, у деяких випадках діти не бачать іншого вибору, окрім як спробувати втекти від того, що вони переживають, та від оточення, вживаючи наркотики та алкоголь, або навіть самокалічення та самогубство.

Ми зосередимося на пункті 3 — агресія.

«Діти, які вросли в оточенні збройного конфлікту, можуть проявляти агресію та замкнутість з однолітками та членами сім'ї. Вони можуть почати битися та кричати на своїх друзів або цькувати інших дітей. Останнє також слід віднести до кібербулінгу»¹⁴.

Кібербулінг, секстинг, сексуальна експлуатація та насильство (включаючи торгівлю дітьми) — це зростаючі загрози, які посилюються цифровими технологіями.

За даними Save the Children, коли конфлікти загострюються, вразливість дітей до онлайн-домагань посилюється, особливо коли йдеться про психологічні наслідки конфлікту, згідно

2. Основні напрями боротьби з порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту, обумовленими неправомірним застосуванням Інтернету

2.1. Поширення освіти стосовно підсилених інтернетом загроз правам дітей під час збройного конфлікту

Освіта часто є однією з перших жертв у кризових зонах, оскільки мільйони дітей у всьому світі є переміщеними через конфлікти, стихійні лиха чи політичну нестабільність. Діти-біженці стикаються з численними перешкодами в отриманні доступу до освіти,

¹⁴ Surviving is just the Beginning: the Impact of the conflict on Children's Mental Health. *Save the Children*. March 2025. P. 15. Site. URL: <https://www.savethechildren.net/blog/surviving-just-beginning-impact-conflict-children-s-mental-health> (с. 4).

такими як неадекватна інфраструктура, обмежені ресурси та мовні труднощі. Ці проблеми призводять до порушення навчання та залишають дітей без навичок і знань для відновлення свого життя та громад. Традиційні системи освіти погано оснащені для обслуговування переміщених верств населення, особливо коли школи зруйновані, вчителів немає, або навчальні програми не відповідають потребам різноманітних учнів. Без своєчасного та доступного освітнього втручання діти-біженці ризикують ще більше відставати, увічнюючи цикли бідності та нерівності.

Для вирішення цієї нагальної потреби ЮНІСЕФ розробив «Навчальний паспорт» (Learning Passport) — цифрову платформу для надання якісної освіти дітям у кризових зонах¹⁵.

Рішення, що покладені в основу «Навчального паспорта», такі:

- a. Інноваційна платформа цифрового навчання.
- b. Локалізований контент.
- c. Інтеграція з формальними системами освіти.
- d. Матеріали психосоціальної підтримки.
- e. Навчання та залучення вчителів.
- f. Масштабовані партнерства.

Результати зазначених рішень полягають у наступному. «Навчальний паспорт» ЮНІСЕФ трансформував освіту біженців, охопивши понад 2 мільйони дітей-переміщених осіб у кризових зонах по всьому світу. Пропонуючи офлайн-ресурси, що відповідають навчальній програмі, платформа гарантує, що діти можуть продовжувати навчання навіть без доступу до традиційних класів. Його багатомовні та культурно адаптовані матеріали забезпечили інклюзивність, зробивши його доступним для учнів з різним походженням. Інтеграція психосоціальної підтримки в платформу

¹⁵ How Can EdTech Drive Social Impact in Underserved Communities [5 Case Studies]. *DigitalDefynd*. 2025. URL: [https://digitaldefynd.com/IQ/edtech-drive-social-impact/#:~:text=d.%20Psychosocial%20Support%20Materials:%20Besides%20academic%20content%2C,foster%20resilience%20and%20well%2Dbeing%20alongside%20academic%20progress.\(c.15\)](https://digitaldefynd.com/IQ/edtech-drive-social-impact/#:~:text=d.%20Psychosocial%20Support%20Materials:%20Besides%20academic%20content%2C,foster%20resilience%20and%20well%2Dbeing%20alongside%20academic%20progress.(c.15)).

мала вирішальне значення, допомагаючи дітям розвивати стійкість та зосереджуватися на навчанні у складних обставинах. Ініціативи з навчання вчителів підвищили ефективність платформи, забезпечуючи учням отримання керівництва та підтримки навіть у неформальному навчальному середовищі.

Заслуговують на увагу зразок грантової пропозиції на тему «Навчання без кордонів: цифрові класи для міжкультурного громадянства в зонах конфліктів» та інші¹⁶.

Онлайн-платформи, такі як навчальна платформа Коледжу персоналу системи ООН (UNSSC), пропонують дітям можливості для навчання та доступу до знань, коли фізичні школи порушуються або руйнуються внаслідок конфлікту.

Онлайн-платформи навчання та цифрові засоби комунікації можуть забезпечити необхідну освіту, психосоціальну підтримку та інформацію дітям, які були переміщені або постраждали від конфлікту.

Інтернет може надавати життєво важливу інформацію та ресурси щодо безпеки для дітей та сімей у зонах конфліктів. Програми онлайн-безпеки також заслуговують на увагу. Такі організації, як «Кінець насильству» та ЮНІСЕФ, розробляють та просувають програми онлайн-безпеки, щоб допомогти дітям залишатися в безпеці в цифрових середовищах, що постраждали від конфліктів.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) пропонує онлайн-курси також для *навчання фахівців* щодо захисту дітей у збройних конфліктах.

Онлайн-платформи, такі як сторінка ООН «Діти та збройні конфлікти», надають оновлену інформацію про становище дітей у зонах конфліктів, висвітлюючи підвищені ризики та серйозні порушення.

Коледж персоналу системи Організації Об'єднаних Націй (UNSSC) — це спеціалізований навчальний заклад для Організації Об'єднаних Націй (ООН) та її партнерів.

¹⁶ About UNSSC. *United Nations Staff College*. 2024. Site. URL: <https://www.unssc.org/about> (c. 1).

Він пропонує онлайн-курси для навчання працівників ООН щодо «Порядку денного щодо дітей та збройних конфліктів» та способів сприяння його реалізації. Цей «Порядок денний» стосується міжнародної системи, створеної для запобігання та вирішення серйозних порушень прав дітей на війні, яка включає припинення вербування та використання дітей озброєними групами, припинення нападів на дітей та життєво важливу інфраструктуру, забезпечення гуманітарного доступу та сприяння довгостроковому миру та реінтеграції.

Відповідно до Міжнародної правової концепції «Захист дітей у збройних конфліктах» (Children and Armed Conflict), що забороняє вербування дітей, розроблено «Посібник з питань дітей та збройних конфліктів», що має на меті підвищити обізнаність та знання про зазначений вище «Порядок денний». Цей безкоштовний онлайн-курс надає учасникам можливості та дозволяє їм зробити свій внесок у реалізацію порядку денного через свою роботу¹⁷.

У межах кампанії з підвищення обізнаності відповідні організації розробляють ресурси, такі як мобільний додаток «Список спостереження за дітьми та збройними конфліктами» (Watchlist on Children and Armed Conflict), щоб надавати інформацію та підтримку для захисту дітей в Інтернеті¹⁸.

2.2. Здійснення необхідного моніторингу та реагування на підсилені інтернетом порушення прав дітей під час збройного конфлікту

Проактивна та стійка профілактика є пріоритетом. Вона зосереджена на тому, щоб зробити цифрове середовище безпечним, інклюзивним та таким, що розширює можливості дітей.

¹⁷ The Children and Armed Conflict Primer. *United Nations Staff College*. 16 Jan 2025. Site. URL: <https://www.unssc.org/courses/children-and-armed-conflict-primer> (с. 1).

¹⁸ Watchlist on Children and Armed Conflict is a network of independent voices that advocate for children in war zones. Watchlist on Children and Armed Conflict. September 2025. Site. URL: <https://watchlist.org/>

Відповідно, Організація Об'єднаних Націй створила «Механізм моніторингу та звітності» (Monitoring and Reporting Mechanism — MRM) для систематичного документування та звітності про серйозні порушення щодо дітей у зонах конфліктів. Цей «Механізм моніторингу та звітності» працює під керівництвом ООН і систематично документує та звітує про ці серйозні порушення. В основі правової бази «Механізму» полягає міжнародне гуманітарне право та договори, що забезпечують захист, хоча конкретні конвенції про кіберзлочинність не завжди можуть застосовуватися до онлайн-зловживань під час міжнародних конфліктів.

До участі у «Механізмі моніторингу та звітності» залучені такі організації:

- ООН: Організація Об'єднаних Націй контролює порядок денний СААС та Механізм моніторингу та звітності.
- Список спостереження за дітьми та збройними конфліктами: Ця організація надає інтерактивний додаток та інформаційний бюлетень для інформування громадськості та відстоювання інтересів до кращого захисту.
- ЮНІСЕФ: Це агентство працює над захистом дітей у зонах конфліктів та звітує про порушення.
- Європейська комісія: Надає інформацію та рекомендації щодо захисту дітей у конфліктах.

Метою «Механізму» є забезпечення систематичного збору точної, своєчасної, об'єктивної та достовірної інформації про шість серйозних порушень, скоєних проти дітей у ситуаціях збройного конфлікту¹⁹.

Отже, такі організації, як ЮНІСЕФ та Рада Безпеки ООН, відстежують та повідомляють про серйозні порушення щодо дітей у конфліктах, зокрема ті, що пов'язані з цифровими платформами.

¹⁹ Monitoring and Reporting Mechanism on Grave Violations Against Children in Situations of Armed Conflict. *Migrant Protection Platform*. 2025. URL: <https://migrantprotection.iom.int/en/resources/guideline/monitoring-and-reporting-mechanism-grave-violations-against-children-situations> (с. 2).

Цей процес перевірки проводиться персоналом ООН відповідно до конкретних глобальних стандартів. Наскільки це можливо, персонал відстежує та збирає вік, стать та місце смерті чи травми кожної жертви, а також інформацію, яка може допомогти у віднесенні порушень до сторін конфлікту.

Перевірка не має на меті бути повним обліком порушень щодо дітей, але має надавати Раді Безпеки ООН своєчасну, об'єктивну та точну інформацію, яку ООН використовує як основу для взаємодії зі сторонами конфлікту з метою запобігання серйозним порушенням щодо дітей²⁰.

2.3. Вдосконалення та застосування необхідної правової бази

Основними правовими рамками є Міжнародне право прав людини (МППЛ), зокрема Конвенція ООН про права дитини (КПР), та Міжнародне гуманітарне право (МГП), зокрема Женевські конвенції та протоколи до них, які забезпечують особливий захист дітей у збройних конфліктах. Хоча ці рамки прямо не стосуються онлайн-діяльності, вони є основою для боротьби з такими загрозами, як онлайн-вербування, пропаганда та експлуатація дітей озброєними групами, з метою забезпечення їхнього захисту та благополуччя.

Міжнародне законодавство та Конвенція про права дитини забезпечують рамки для захисту дітей від вербування та експлуатації²¹.

Права дітей закріплені в Конвенції про права дитини, найбільш широко ратифікованому міжнародному договорі з прав людини, та трьох Факультативних протоколах до Конвенції, що стосуються участі дітей у збройних конфліктах, продажу дітей, дитячої

²⁰ UNICEF reporting on children in armed conflict. *UNICEF.Org*. Site. URL: <https://www.unicef.org/reporting-children-armed-conflict#:~:text=This%20verification%20process%20is%20conducted,what%20officials%20can%20independently%20verify> (с. 4).

²¹ OHCHR and children. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*. Site. URL: <https://www.ohchr.org/en/children#:~:text=Children's%20rights%20are%20enshrined%20in%20the%20Convention,child%20pornography%2C%20and%20on%20a%20communications%20procedure> (с. 2).

протитуції та дитячої порнографії, а також процедури комунікації. Підвищення обізнаності²².

Законодавство про права людини проголошує 18 років мінімальним законним віком для вербування та використання дітей у бойових діях. Вербування та використання дітей віком до 15 років як солдатів заборонено міжнародним гуманітарним правом — договором та звичаєм — і визначено Міжнародним кримінальним судом як військовий злочин.

Отже, Організація Об'єднаних Націй вказує, що усім державам необхідно криміналізувати вербування та використання дітей збройними силами та переслідувати тих, хто це робить.

Рада Безпеки вимагає від сторін конфліктів, що перелічені у щорічній доповіді Генерального секретаря про дітей та збройні конфлікти, розробити плани дій для боротьби з серйозними порушеннями прав дітей. Заходи, включені до планів дій: угода між урядовими силами безпеки та Організацією Об'єднаних Націй про припинення вербування та використання дітей може містити такі дії²³:

- Криміналізувати вербування та використання дітей збройними силами та видати військовий наказ про припинення та запобігання вербуванню дітей.
- Розслідувати та переслідувати тих, хто вербує та використовує дітей.
- Призначити спеціалістів із захисту дітей у силах безпеки.
- Звільнити всіх дітей, виявлених у лавах сил безпеки.

Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, не тільки виступають за те, щоб уряди усіх держав криміналізували

²² Child Recruitment and Use. *ChildrenAndArmedConflict.UN.Org* Site. URL: <https://childrenandarmedconflict.un.org/six-grave-violations/child-soldiers/#:~:text=Human%20rights%20law%20declares%2018,by%20the%20International%20Criminal%20Court> (с. 5).

²³ Children and the Armed Conflict. Office of the Special Representative of the Secretary General. May 7 2005. URL: <https://childrenandarmedconflict.un.org/tools-for-action/action-plans/#:~:text=Criminalize%20the%20recruitment%20and%20use,the%20ranks%20of%20security%20forces> (с. 2).

вербування та використання дітей, але також щоб розслідували такі дії та переслідували винних.

Дані, що збираються закладають основу для всіх заходів ООН, від політичної взаємодії та адвокації на високому рівні зі сторонами конфліктів до політичного та програмного втручання.

Профілактика також належить до основ зусиль миротворчої діяльності зазначеного напрямку. Отже, сучасні місії ООН з підтримання миру та безпеки UNMISS (у Південному Судані), MONUSCO (у Конго) та MINUSCA (у Центральноафриканській Республіці) працюють над усуненням факторів, які роблять дітей вразливими до вербування, та взаємодіють з урядами, збройними групами та іншими суб'єктами, щоб отримати зобов'язання припинити використання дітей збройними силами та збройними групами.

Щороку 12 лютого «День червоної руки» (Міжнародний день боротьби з використанням дітей-солдатів) нагадує про необхідність підвищення обізнаності про цю проблему та закликає до термінових політичних дій для її припинення. Цей заклик є більш актуальним, ніж будь-коли, оскільки вербування та використання дітей продовжується, а зростання глобального конфлікту наражає на небезпеку ще більше дітей. Держави-члени зобов'язалися прискорити виконання своїх зобов'язань у рамках порядку денного щодо дітей та збройних конфліктів: у 2025 році усім державам необхідно забезпечити виконання цих зобов'язань²⁴.

2.4. Організація діяльності держав стосовно боротьби з підсиленнями інтернетом порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту

Уряди повинні прийняти законодавство для захисту дітей від шкідливого онлайн-контенту, кібернасилля, торгівлі людьми та інших видів цифрової шкода.

²⁴ Use of children in armed conflict remains a disastrous trend. *United Nations peacekeeping*. 10 Feb 2025. Site. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/use-of-children-armed-conflict-remains-disastrous-trend#:~:text=The%20data%20collected%20lays%20the,for%20children%20and%20Armed%20Conflict> (с. 3).

Кібербулінг, сексуальна експлуатація та насильство є одними зі зростаючих онлайн-загроз для дітей, яких також вбивають у конфліктах та насильно вербують як комбатантів, про що йшлося 6-го жовтня на засіданні Третього комітету (соціального, гуманітарного та культурного) Ради Безпеки ООН, де делегати продовжили загальне обговорення щодо просування та захисту прав дітей.

Урядам держав пропонується посилити захист та законодавство для боротьби з онлайн-експлуатацією та зловживаннями.

Під час загальних дебатів делегати попередили, що діти піддаються незаконному утриманню під час конфліктів, а також переміщенню до третіх країн. На тлі зростання використання Інтернету представники також звернули увагу на занепокоєння щодо кібербулінгу та сексуальної експлуатації в Інтернеті, закликаючи уряди посилити захист²⁵.

Отже, держави, як основні носії обов'язків, зобов'язані захищати дітей у будь-який час, зокрема під час збройного конфлікту, як того вимагає Конвенція про права дитини, найбільш широко ратифікований договір з прав людини. Стаття 38 Конвенції закликає до додаткового застосування міжнародного права прав людини та гуманітарного права для захисту дітей, тоді як стаття 39 підкреслює їхнє право на відновлення та реінтеграцію. Крім того, Факультативний протокол до Конвенції щодо участі дітей у збройних конфліктах вимагає ще більше посилити захист, забороняючи вербування та використання дітей у бойових діях

Співпраця з урядами, озброєними групами та іншими суб'єктами має вирішальне значення для забезпечення зобов'язань щодо припинення використання дітей-солдатів.

Урядам наполегливо рекомендується розробляти політику, орієнтовану на дітей, яка включатиме нові технології, навчатиме сили

²⁵ As Children Increasingly Suffer from Armed Conflicts, Forced Recruitment, Online Exploitation, Third Committee Stresses Urgent Need to Ramp Up Protection. *United Nations General Assembly Seventy-eighth Session*, 13th & 14th Meetings. 6 October 2023. URL: [\(https://press.un.org/en/2023/gashc4378.doc.htm#:~:text=6%20October%202023-,As%20Children%20Increasingly%20Suffer%20from%20Armed%20Conflicts%2C%20Forced%20Recruitment%2C%20Online,continue%20to%20receive%20medical%20treatment\)](https://press.un.org/en/2023/gashc4378.doc.htm#:~:text=6%20October%202023-,As%20Children%20Increasingly%20Suffer%20from%20Armed%20Conflicts%2C%20Forced%20Recruitment%2C%20Online,continue%20to%20receive%20medical%20treatment) (c. 1).

безпеки захисту дітей та інтегрувати права дітей у національні правові та політичні структури.

3. Діяльність міжнародних організацій у боротьбі з порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту, обумовленими неправомірним застосуванням Інтернету

По-перше, звернемо увагу на найважливіші міжнародні організації, що беруть участь у боротьбі з порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту взагалі та, зокрема, обумовленими неправомірним застосуванням Інтернету:

- ООН (UN) — Організація Об'єднаних Націй;
- ЮНІСЕФ (UNICEF — the United Nations Children's Fund), Дитячий фонд ООН;
- Врятуємо дітей (Save the Children) — це глобальна неурядова організація;
- Міжнародний комітет Червоного Хреста (ICRC);
- Список спостереження щодо дітей та збройних конфліктів (Watchlist on Children & Armed Conflict);
- Міжнародна адвокація (International advocacy) — організовані зусилля окремих осіб або груп.

Розглянемо діяльність деяких з них по боротьбі з порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту, обумовленими неправомірним застосуванням Інтернету.

3.1. Діяльність ООН у протидії порушенням прав дітей під час збройного конфлікту

Такі організації, як ООН, надають урядам та сторонам конфлікту плани дій, зосереджуючись на припиненні вербування дітей та забезпеченні спеціалістів із захисту²⁶.

²⁶ Children and armed conflict. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*. 2005. Site. URL: <https://www.ohchr.org/en/children/children-and-armed-conflict#:~:text=In%202023%2C%20an%20estimated%20460,use%20of%20children%20in%20hostilities> (с. 1).

Рада Безпеки ООН накладає санкції, включаючи заморожування активів та заборону на поїздки, на осіб, які постійно порушують права дітей. ООН та ЮНІСЕФ, працюють над захистом дітей, взаємодіючи зі сторонами конфлікту, запроваджуючи санкції та співпрацюючи з національними урядами²⁷.

3.2. Діяльність міжнародного фонду ООН ЮНІСЕФ

ЮНІСЕФ та ООН, працюють над захистом дітей, відстежуючи серйозні порушення, розробляючи плани дій та враховуючи зміни в характері воєнних дій, включаючи зростаюче використання цифрових технологій.

ЮНІСЕФ та Міжнародний комітет Червоного Хреста працюють над збором доказів, підвищенням обізнаності та розробкою інструментів для захисту дітей у цифровому просторі під час конфліктів²⁸.

Те, що відбувається онлайн, відображає реалії, з якими діти стикаються вдома, в школі та у своїх громадах. Тому ЮНІСЕФ працює над тим, щоб зробити цифровий світ безпечнішим місцем для навчання та самовираження дітей. ЮНІСЕФ співпрацює з урядами, щоб виступати за необхідне регулювання, та з технологічними компаніями, щоб сприяти відповідальній діловій поведінці, яка покращує безпеку дітей в Інтернеті. Далеке регулювання має сприяти інноваціям, водночас гарантуючи, що технології, включаючи системи штучного інтелекту, не наражають дітей на небезпеку.

Щоб захистити дітей від сексуального насильства, що здійснюється за допомогою технологій та в Інтернеті, ЮНІСЕФ співпрацює з урядами, використовуючи рамкову модель

²⁷ Chen, K. What the stakeholders have done to protect children from Armed Conflict. *Springer Nature Link*. 07 September 2024. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-97-2740-7_7#:~:text=7.2%20United%20Nations%20System%20Since%202021%2C%20some,protection%20in%20cooperation%20with%20the%20military%20government (с. 57–66).

²⁸ Pauwels, E. Protecting Children in Cyberconflicts. *United Nations Children's Fund (UNICEF)*, July 2022 P. 34. URL: <https://www.unicef.org/innocenti/media/906/file/UNICEF-Global-Insight-Rapid-Analysis-Protecting-Children-in-Cyberconflicts-2022.pdf> (с. 3).

національного реагування WeProtect (глобальний рух, присвячений припиненню сексуальної експлуатації та насильства над дітьми в Інтернеті) як керівництво для підтримки скоординованих національних заходів реагування та зміцнення можливостей служб реагування на місцях надавати послуги жертвам²⁹.

ЮНІСЕФ також підтримує державні інвестиції та громадські ініціативи для навчання дітей навичкам безпеки в Інтернеті. Робота ЮНІСЕФ з батьками, опікунами та іншими фахівцями зміцнює їхню власну цифрову грамотність, надаючи їм знання, які допоможуть захистити дітей від шкоди.

Більше того, ЮНІСЕФ аналізує вплив нових тенденцій у сфері штучного інтелекту та інших технологій, щоб запропонувати загальні рекомендації та політичні рекомендації для урядів та бізнесу. Завдяки багатонаціональним дослідницьким проектам, таким як Global Kids Online та Disrupting Harm, ЮНІСЕФ збирає докази, які допомагають використовувати власні програми ЮНІСЕФ з просування прав дитини в усьому світі.

3.3. Цифрова бібліотека «Діти та збройні конфлікти»

Цифрова бібліотека «Діти та збройні конфлікти» (Children and Armed Conflicts) зі зазначеного вище Списку спостереження має на меті підтримку роботи правозахисників, дослідників та інших зацікавлених сторін, які беруть участь у роботі над порядком денним «Діти та збройні конфлікти» (Children and Armed Conflicts), щоб краще захистити дітей під час збройного конфлікту. Ця цифрова бібліотека містить ключові багатосторонні та національні документи, що стосуються порядку денного СААС³⁰,

²⁹ A global commitment to every child. *We Protect.Org*. July 2025. Site. URL: <https://www.weprotect.org/> (с. 1).

³⁰ The Children and Armed Conflict(СААС). Agenda in a nutshell and why it is important for the Convention on Cluster Munitions (CCM) and mine action. *Convention on Cluster Munitions*. 31 July, 2024 News, Uncategorized. P. 9. URL: <https://www.clusterconvention.org/the-children-and-armed-conflict-caac-agenda-in-a-nutshell-and-why-it-is-important-for-the-convention-on-cluster-munitions-ccm-and-mine-action/>

який зосереджений навколо шести серйозних порушень прав дітей у збройних конфліктах, а саме:

1. Вербування та використання дітей збройними силами та збройними групами.
2. Вбивство та каліцтво дітей.
3. Згвалтування та інші форми сексуального насильства щодо дітей.
4. Напади на школи чи лікарні.
5. Викрадення дітей.
6. Відмова в гуманітарному доступі для дітей.

3.4. Організація Save the Children

Врятуємо дітей (Save the Children) — провідна світова гуманітарна організація, яка відстоює права дітей та покращує їхнє благополуччя за допомогою програм, спрямованих на виживання, навчання та захист від шкоди. Заснована в 1919 році, організація працює у понад 120 країнах, щоб надавати допомогу в кризові часи та гарантувати кожній дитині здоровий початок життя, можливість навчатися та захист від шкоди³¹.

Конвенція ООН про права дитини (UN Convention On Rights Of Child) вимагає від держав захищати дітей під час конфлікту, тоді як Факультативний протокол до неї забороняє їхню участь у бойових діях³².

Проактивна та стійка профілактика є пріоритетом, зосередженим на створенні безпечного, інклюзивного та розширюючого можливості дітей цифрового середовища.

Ще 16 березня 2023 р. Нажат Маалла Мджид, Спеціальний представник Генерального секретаря з питань насильства щодо дітей,

³¹ About Save the Children. *Save the Children Federation, Inc.* 2025. P. 7. URL: <https://www.savethechildren.org/us/about-us> (с. 3).

³² Convention on the Rights of the Child. ADOPTED BY General Assembly resolution 44/25. 20 November 1989. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

заявила, що її доповідь зосереджена на критичній та нагальній потребі забезпечення безпечного, інклюзивного та розширюючого можливості цифрового середовища для дітей. Доповідь містить три ключові повідомлення:

- по-перше, ризики заподіяння шкоди дітям у цифровому середовищі виникають швидко та швидко поширюються;
- по-друге, пріоритетом є проактивна та стійка профілактика; та
- по-третє, діти є частиною рішення.

Отже, міжнародна спільнота повинна діяти зараз заради дітей та разом з ними, не залишаючи нікого осторонь та не гаючи часу³³.

4. Інтернет як засіб захисту та відновлення прав дітей протягом збройного конфлікту

4.1. Інтернет у відновленні можливостей отримання освіти

Дистанційна освіта. Збройні конфлікти та інші ситуації насильства негативно впливають на освіту. Школи можуть бути навмисно атаковані, випадково пошкоджені, використані у військових цілях, захоплені як притулки внутрішньо переміщеними особами або використані як місця для незаконного перебування.

Вплив конфлікту на освіту, серед іншого, полягає в тому, що він порушує відвідуваність шкіл, рівень освіти, руйнує освітню інфраструктуру, а школи, а також навчальні заклади часто є явними цілями нападів. Тим паче, дітям, які перебувають під вартою, часто

³³ Human Rights Council Discusses Ensuring a Safe, Inclusive and Empowering Digital Environment for Children, and Efforts to Help Children Affected by Armed Conflict. *United Nations, Office of the High Commissioner on Human Rights*. 16 March 2023. Site. URL: <https://www.ohchr.org/en/meeting-summaries/2023/03/human-rights-council-discusses-ensuring-safe-inclusive-and-empowering#:~:text=Najat%20Maalla%20M'jid%2C%20Special,as%20part%20of%20of%20the%20solution> (с. 2).

відмовляють у навчанні. Переривання освіти має серйозні наслідки як для майбутнього дітей, так і для здатності країни до відновлення, особливо коли кризи затягуються³⁴.

Інтернет може запропонувати дітям доступ до освіти та можливостей навчання, навіть коли школи зруйновані або недоступні через конфлікт. Благодійні організації забезпечують доступ до дистанційної освіти та інтерактивних навчальних ресурсів, допомагаючи дітям продовжувати навчання дистанційно, коли вони не можуть відвідувати школу особисто через воєнні обставини³⁵.

Завдяки підключенню до Інтернету, освітні ресурси, платформи онлайн-навчання та цифрові інструменти можуть бути доступні для учнів та викладачів у регіонах бойових дій навіть за умови зруйнованої інфраструктури, що дозволяє безперервно навчатися, незважаючи на складні обставини³⁶.

Доступ до освіти та інформації. Інтернет забезпечує доступ до життєво важливих освітніх ресурсів та інформації, особливо коли робота шкіл порушується через конфлікт.

Допомагаючи забезпечити правоохоронців та сім'ї дітей необхідними інструментами та знаннями для протидії зловживанням, Інтернет продовжуватиме залишатися потужним джерелом освіти, розваг та комунікації. Суспільство разом повинно рішуче

³⁴ Protected persons: Children. *International Committee of the Red Cross*. Site. URL: <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/protected-persons-children#:~:text=Boys%20and%20girls%20experience%20armed,especially%20when%20crises%20are%20protracted> (c. 4).

³⁵ The Role of Charitable Organizations in Supporting Education During War. *ChildrensFuture*. 2023. Site. URL: <https://childrensfuture.org.ua/news/the-role-of-charitable-organizations-in-supporting-education-during-war#:~:text=They%20also%20ensure%20access%20to%20distance%20education,school%20in%20person%20due%20to%20war%20circumstances> (c. 4).

³⁶ Salha, S., Ahmed Tlili, A., Shehata, B., Zhang, X., et al. How to Maintain Education During Wars? An Integrative Approach to Ensure the Right to Education. *OpenPraxis.Org*. Apr 3, 2024. P. 160–179. URL: <https://openpraxis.org/articles/10.55982/openpraxis.16.2.668> (c. 161).

запроваджувати політику «нульової толерантності» щодо онлайн-віктимізації дітей³⁷.

Безпека та освіта в Інтернеті. Такі організації, як #stop_sexting, надають онлайн-ресурси, інструменти та навчання для підвищення обізнаності про безпеку в Інтернеті та захист дітей від шкоди³⁸.

4.2. Інтернет в організації підтримки дітей та зв'язку

Онлайн-платформи можуть допомогти дітям зв'язатися з мережами підтримки, службами психічного здоров'я та гуманітарною допомогою, сприяючи відчуттю спільноти та зменшуючи ізоляцію³⁹.

Маючи широку мережу контактів та досвід надання гуманітарної допомоги, британський підрозділ глобальної логістичної компанії DHL сумісно з War Child UK (єдиною спеціалізованою благодійною організацією для дітей, постраждалих від конфліктів) допомагає War Child (всесвітній гуманітарній організації, яка підтримує дітей, постраждалих від збройного конфлікту) підтримувати більше дітей у всьому світі⁴⁰.

³⁷ Yi-Ping Hsieh, Gourneau, B. Understanding Children's Online Victimization through the Psychosocial Lens: The Roles of Loneliness, Online Social Currency, and Digital Citizenship. *Healthcare* (Basel). 2023 Dec 31; 12(1). P. 97. doi: 10.3390/healthcare12010097. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10779189/> (c. 2–4).

³⁸ Amidst the Ukraine conflict, #stop_sexting is helping children be safe online. *End-Violence.Org*. 19 April 2023. P. 7. Site. URL: <https://www.end-violence.org/articles/amidst-ukraine-conflict-stopsexting-helping-children-be-safe-online> (c. 2–4).

³⁹ Children and the internet: helping kids navigate this modern minefield. *The Conversation*. August 27, 2024. P. 11. Site. URL: <https://theconversation.com/children-and-the-internet-helping-kids-navigate-this-modern-minefield-234177#:~:text=Some%20internet%20spaces%20may%20help%20children%20and,that%20offer%20support%20for%20children%20and%20parents> (c. 5).

⁴⁰ DHL X War Child UK: Supporting Children affected by Conflict. InMotion. DHL. Site. URL: <https://inmotion.dhl/en/warchild#:~:text=With%20an%20extensive%20global%20network%20and%20experience,help%20War%20Child%20support%20more%20children%20worldwide>

4.3. Інтернет в організації моніторингу порушень та захисту прав дітей

Цифрові інструменти та платформи можуть бути використані для моніторингу та повідомлення про порушення щодо дітей, надаючи важливі дані для адвокації та реагування.

Такі проекти, як Global Kids Online, збирають докази про цифровий досвід дітей, щоб краще зрозуміти ризики та виступати за сильнішу політику для їх захисту.

«Посібник з питань дітей та збройних конфліктів» має на меті підвищити обізнаність та знання про порядок денний «Діти та збройний конфлікт». Безкоштовний онлайн-курс надає учасникам можливості та дозволяє їм зробити свій внесок у реалізацію порядку денного через свою роботу»⁴¹.

Інтернет дозволяє дітям спілкуватися з однолітками, отримувати доступ до мереж підтримки та брати участь в адвокатських зусиллях для просування своїх прав та забезпечення благополуччя.

4.4. Інтернет в організації захисту психічного здоров'я дітей

Деякі інтернет-простори можуть допомогти дітям та підліткам керувати своїм психічним здоров'ям. Пандемія COVID прискорила розвиток цифрових послуг психічного здоров'я, таких як безкоштовні платформи, що з'єднують дітей з консультантами, чат-боти, текстові інструменти та додатки, що пропонують підтримку дітям та батькам. Організації використовують онлайн-платформи для надання послуг у сфері захисту психічного здоров'я та підтримки дітей, які постраждали від конфлікту. Багато дітей, які живуть у зонах конфлікту, втратили свої домівки через обстріли, були переміщені зі свого району та були змушені залишити своїх друзів

⁴¹ The Children and Armed Conflict Primer. United Nations System Staff College. 2025. P. 124. URL: <https://www.unssc.org/courses/children-and-armed-conflict-primer>

та родину. Така втрата та порушення можуть призвести до високого рівня депресії та тривоги серед дітей, які постраждали від війни⁴².

Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) об'єднав зусилля із соціальними мережами, щоб відповісти на деякі найпоширеніші запитання щодо кібербулінгу та надати поради щодо способів боротьби з ним⁴³.

У сучасному взаємопов'язаному світі розповсюдження матеріалів про сексуальне насильство над дітьми (CSAM) є суворою реальністю. Вирішення цієї проблеми є спільною відповідальністю, до якої залучені організації, правоохоронні органи, уряди та платформи. У цьому складному та нестабільному цифровому середовищі онлайн-платформи можуть відігравати важливу роль не лише у запобіганні поширенню CSAM, але й у підтримці молодих жертв насильства. Завдяки впровадженню інноваційних технологій та сприянню постійній співпраці онлайн-платформи можуть створити безпечніше онлайн-середовище для молодих користувачів. Деякі потенційні заходи щодо підвищення безпеки:

- розширене сканування контенту;
- механізми звітності;
- зручні функції безпеки;
- пріоритет для тих, хто повторно повідомляє;
- чітке відображення;
- кілька каналів зв'язку.

Доцільно звернути увагу на функції для підтримки зцілення та реінтеграції. Отже, коли трапляється онлайн-насильство,

⁴² Surviving is just the beginning; The impact of conflict on childrens mental health. *SavetheChildren*. March 2025. P. 15. Site. URL: <https://www.savethechildren.net/blog/surviving-just-beginning-impact-conflict-children-s-mental-health#:~:text=Anxiety%2C%20Loneliness%20and%20Insecurity,anxiety%20in%20war%2Daffected%20children>

⁴³ Child and Youth Safety Online. *United Nations*. 2024. P 15. Site. URL: [https://www.un.org/en/global-issues/child-and-youth-safety-online#:~:text=The%20United%20Nations%20Children's%20Fund%20\(UNICEF\)%20has,advice%20on%20ways%20to%20deal%20with%20it](https://www.un.org/en/global-issues/child-and-youth-safety-online#:~:text=The%20United%20Nations%20Children's%20Fund%20(UNICEF)%20has,advice%20on%20ways%20to%20deal%20with%20it) (с. 5).

підтримка та ресурси, доступні на соціальних платформах, можуть суттєво вплинути на ситуацію наступними засобами⁴⁴:

- онлайн-консультування (консультаційні послуги, адаптовані до потреб дітей, які стали жертвами онлайн-насилства);
- ресурси психічного здоров'я (алгоритми можуть бути використані для виявлення користувачів, які мають ризик виникнення проблем з психічним здоров'ям);
- ресурсні центри (на базі платформ — для надання інформації про місцеві групи підтримки, варіанти терапії та освітні ресурси, що сприятиме процесу реінтеграції).

Також цифрові спільноти та онлайн-меморіали пропонують засоби для тих, хто вижив, та їхніх сімей, щоб зміцнити солідарність, згадати втрачених близьких та сигналізувати про стан благополуччя тих, хто постраждав від конфлікту.

Висновок

Сучасні збройні конфлікти застосовують гібридні прийоми, намагаючись здійснити всебічний вплив на всі верстви населення атакованої держави, не уникаючи злочинів проти дітей. При цьому застосовуються усі засоби. Не є винятком і новітні інформаційні технології, зокрема комп'ютерні мережі. Хоча за роки конфлікту в Україні накопичено власний досвід боротьби з цими злочинами, варто також вивчати та застосовувати досвід інших держав, накопичений за всі роки з моменту впровадження Інтернету. Доцільно також вивчити досвід міжнародних організацій у вивченні методів протидії злочинам, що вчиняються проти прав дітей протягом збройного конфлікту, а також допоміжні можливості цих організацій

⁴⁴ Enhancing Online Platforms Safety Tools for a Child-Centered Digital Future. *InHope.Org*. 11/14/2023. P. 5. Site. URL: <https://inhope.org/EN/articles/enhancing-online-platforms-safety-tools-for-a-child-centred-digital-future#:~:text=A%20multi%2Dfaceted%20approach%20to%20preventing%20CSAM%20Online,online%20platforms%20can%20provide%20resources%20for%20support> (с. 2–3).

що відновлення постраждалих дітей. Отже у роботі розглянуто прийоми вчинення злочинів проти прав дітей за допомогою Інтернету, що пов'язані безпосередньо зі збройними конфліктом: вербування, радикалізація, пропаганда, маніпуляції та примус, дезінформація. На погіршення становища дітей протягом збройного конфлікту також впливає вдосконалення і поширення злочинів, що існували до збройного конфлікту, таких, як торгівля людьми, онлайн-експлуатація, кібербулінг та кіберагресія. Необхідно також вивчати і використовувати накопичений міжнародний досвід щодо застосування основних напрямів боротьби з порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту, обумовленими неправомірним застосуванням Інтернету. Важливо також вивчати та застосовувати досвід та можливості діяльності міжнародних організацій щодо захисту та відновлення прав дітей протягом збройного конфлікту. Окремої важливості набуває досвід використання Інтернету для захисту та відновлення прав дітей протягом збройного конфлікту через застосування таких засобів, як онлайн-консультування (консультаційні послуги, адаптовані до потреб дітей, які стали жертвами онлайн-насильства), ресурси психічного здоров'я (алгоритми можуть бути використані для виявлення користувачів, які мають ризик виникнення проблем з психічним здоров'ям), ресурсні центри (на базі платформ — для надання інформації про місцеві групи підтримки, варіанти терапії та освітні ресурси, що сприятиме процесу реінтеграції. Варто також пам'ятати що не можна обмежувати нашу діяльність щодо захисту та відновлення прав дітей накопиченим досвідом. Слід наполегливо нові вивчати нові злочинні прийоми та розробляти засоби протидії ним.

Список використаних джерел:

1. Measuring Technology-facilitated Violence against Children in Line with the International Classification of Violence against Children. *United Nations Children's Fund (UNICEF), Division*

of Data, Analytics, Planning and Monitoring, March 2025. 20 p. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/ICVAC-Technical-Brief-3_10.pdf (дата звернення: 02.09.2025).

2. Six grave violations against children in times of war. UNICEF/UN073959/Clarke for UNOCHA. 30 May 2024. 9 p. URL: <https://www.unicef.org/children-under-attack/six-grave-violations-against-children> (дата звернення: 02.09.2025).

3. Child Soldiers in Armed Conflict. Armed Conflict Survey 2018. July 2018. Volume 2018. P. 36 50. Site. URL: <https://www.iiss.org/publications/armed-conflict-survey/2018/armed-conflict-survey-2018/acs2018-03-essay-3/#:~:text=7,10> (дата звернення: 02.09.2025).

4. Nesimoski, S. The Evolution of Terrorism in the Internet Space as a Security Challenge. *Безбедносни Дијалози*. Број 1, 2024. Vol. 15, No. 1, 2024. P. 233–244. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/apavleski,+THE+EVOLUTION+OF+TERRORISM+IN+THE+INTERNET+SPACE+AS+A+SECURITY.pdf (дата звернення: 02.09.2025).

5. Child Soldiers in Armed Conflict. Armed Conflict Survey 2018. July 2018. Volume 2018. P. 36 50. Site. URL: <https://www.iiss.org/publications/armed-conflict-survey/2018/armed-conflict-survey-2018/acs2018-03-essay-3/#:~:text=In%20August%202013%2C%20young%20al,This%20is%20the%20real%20Disneyland%27&text=However%2C%20the%20recruitment%20drives%20of,Palastine%20are%20named%20after%20terrorists.&text=Some%20groups%20kidnap%20children%2C%20while,phenomenon%20at%20the%20policy%20level> (дата звернення: 02.09.2025).

6. Kovařová, A. A guide to online threats faced by kids over the last 30 years. *EsEt.Com*. 05 Feb 2024. URL: <https://www.eset.com/blog/en/home-topics/family-safety-online/online-threats-kids-guide/> (дата звернення: 02.09.2025).

7. Al-Rawi, A. Video games, terrorism, and ISIS's Jihad 3.0. *Terrorism and Political Violence*, vol. 30, nr 4, 2018, pp. 740–760. URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/ftpvxx/v30y2018i4p740-760.html> (дата звернення: 02.09.2025).

8. Impact of Online Misinformation on Child Development. *CyberPeace.Org*. Jul 6, 2024. P. 6. Site. URL: [https://www.cyberpeace.org/resources/blogs/impact-of-online-misinformation-on-child-development#:~:text=As%20a%20result%2C%20they%20\(%20for%20children,veracity%20of%20the%20information%20they%20encounter%20online](https://www.cyberpeace.org/resources/blogs/impact-of-online-misinformation-on-child-development#:~:text=As%20a%20result%2C%20they%20(%20for%20children,veracity%20of%20the%20information%20they%20encounter%20online) (дата звернення: 02.09.2025).

9. Keeping children safe online. *UNICEF. For every child*. Site. URL: <https://www.unicef.org/protection/keeping-children-safe-online#:~:text=In%20some%20cases%2C%20sexual%20abuse,recruit%20children%20into%20armed%20conflict> (дата звернення: 02.09.2025).

10. Ruty, S. Online harms: protecting children and young people. *National Society for the Prevention of Cruelty to Children*. UK. 2024. P. 10. Site. URL: <https://learning.nspcc.org.uk/news/2024/january/online-harms-protecting-children-and-young-people> (дата звернення: 02.09.2025).

11. Risser, G. As conflict changes, so do the dangers for children. *UNICEF.Org*. 08 April 2022. P. 9. Site. URL: <https://www.unicef.org/blog/conflict-changes-so-do-dangers-children#:~:text=In%20fact%2C%20cyberattacks%20on%20schools,have%20been%20driven%20by%20technology> (дата звернення: 02.09.2025).

12. Child and Youth Safety Online. *United Nations. Global Issues*. 2024. P. 12. Site. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/child-and-youth-safety-online> (дата звернення: 02.09.2025).

13. Online Sexual Exploitation of Children (OSEC). *Ally Global Foundation (Canada)*. 2020. P. 6. Site. URL: https://ally.org/online-sexual-exploitation-of-children/?gad_source=1&gad_campaignid=17343383204&gbraid=0AAAAADkFYcdQAe-CqSbUycm7NVYk5zRdo&gclid=CjwKCAjw2brFBhBOEiwAVJX5GMsvsqz46xeLtDavGAmFMe1gRrxndXG4OO5ekDLJLfif8mBXQHHoRoC4W4QAvD_BwE (дата звернення: 02.09.2025).

13. As Children Increasingly Suffer from Armed Conflicts, Forced Recruitment, Online Exploitation, Third Committee Stresses Urgent

Need to Ramp Up Protection *Press.UN.Org.* 6 October 2023. Site. URL: <https://press.un.org/en/2023/gashc4378.doc.htm#:~:text=The%20delegate%20for%20Guyana%20cautioned,for%20it%2C%E2%80%9D%20he%20stressed> (дата звернення: 02.09.2025).

14. Surviving is just the Beginning: the Impact of the conflict on Children's Mental Health. *Save the Children.* March 2025. P. 15. Site. URL: <https://www.savethechildren.net/blog/surviving-just-beginning-impact-conflict-children-s-mental-health> (дата звернення: 02.09.2025).

15.2.1. How Can EdTech Drive Social Impact in Underserved Communities [5 Case Studies]. *DigitalDefynd.* 2025. URL: <https://digitaldefynd.com/IQ/edtech-drive-social-impact/#:~:text=d.%20Psychosocial%20Support%20Materials:%20Besides%20academic%20content%2C,foster%20resilience%20and%20well%2Dbeing%20alongside%20academic%20progress> (дата звернення: 02.09.2025).

16. About UNSSC. *United Nations Staff College.* 2024. Site. URL: <https://www.unssc.org/about> (дата звернення: 02.09.2025).

17.2.4. The Children and Armed Conflict Primer. *United Nations Staff College.* 16 Jan 2025. Site. URL: <https://www.unssc.org/courses/children-and-armed-conflict-primer> (дата звернення: 02.09.2025).

18. Watchlist on Children and Armed Conflict is a network of independent voices that advocate for children in war zones. Watchlist on Children and Armed Conflict. September 2025. Site. URL: <https://watchlist.org/> (дата звернення: 02.09.2025).

19. Monitoring and Reporting Mechanism on Grave Violations Against Children in Situations of Armed Conflict. *Migrant Protection Platform.* 2025. URL: <https://migrantprotection.iom.int/en/resources/guideline/monitoring-and-reporting-mechanism-grave-violations-against-children-situations> (дата звернення: 02.09.2025).

20. UNICEF reporting on children in armed conflict. *UNICEF.Org.* Site. URL: <https://www.unicef.org/reporting-children-armed-conflict#:~:text=This%20verification%20process%20is%20conducted,what%20officials%20can%20independently%20verify> (дата звернення: 02.09.2025).

21. OHCHR and children. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*. Site. URL: <https://www.ohchr.org/en/children#:~:text=Children's%20rights%20are%20enshrined%20in%20the%20Convention,child%20pornography%2C%20and%20on%20a%20communications%20procedure> (дата звернення: 02.09.2025).

22. Child Recruitment and Use. *ChildrenAndArmedConflict.UN.Org* Site. URL: <https://childrenandarmedconflict.un.org/six-grave-violations/child-soldiers/#:~:text=Human%20rights%20law%20declares%2018,by%20the%20International%20Criminal%20Court> (дата звернення: 02.09.2025).

23.2.10. Children and the Armed Conflict. *Office of the Special Representative of the Secretary General*. May 7 2005. URL: <https://childrenandarmedconflict.un.org/tools-for-action/action-plans/#:~:text=Criminalize%20the%20recruitment%20and%20use,the%20ranks%20of%20security%20forces> (дата звернення: 02.09.2025).

24.2.11. Use of children in armed conflict remains a disastrous trend. *United Nations peacekeeping*. 10 Feb 2025. Site. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/use-of-children-armed-conflict-remains-disastrous-trend#:~:text=The%20data%20collected%20lays%20the,for%20Children%20and%20Armed%20Conflict> (дата звернення: 02.09.2025).

25. As Children Increasingly Suffer from Armed Conflicts, Forced Recruitment, Online Exploitation, Third Committee Stresses Urgent Need to Ramp Up Protection. *United Nations General Assembly Seventy-eighth Session*, 13th & 14th Meetings. 6 October 2023. URL: <https://press.un.org/en/2023/gashc4378.doc.htm#:~:text=6%20October%202023-,As%20Children%20Increasingly%20Suffer%20from%20Armed%20Conflicts%2C%20Forced%20Recruitment%2C%20Online,continue%20to%20receive%20medical%20treatment> (дата звернення: 02.09.2025).

26.2.13. Children and armed conflict. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*. 2005. Site. URL:

<https://www.ohchr.org/en/children/children-and-armed-conflict#:~:text=In%202023%2C%20an%20estimated%20460,use%20of%20children%20in%20hostilities> (дата звернення: 02.09.2025).

27. Chen, K. What the stakeholders have done to protect children from Armed Conflict. *Springer Nature Link*. 07 September 2024. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-97-2740-7_7#:~:text=7.2%20United%20Nations%20System%20Since%202021%2C%20some,protection%20in%20cooperation%20with%20the%20military%20government (дата звернення: 02.09.2025).

28. Pauwels, E. Protecting Children in Cyberconflicts. *United Nations Children's Fund (UNICEF)*, July 2022 P. 34. URL: <https://www.unicef.org/innocenti/media/906/file/UNICEF-Global-Insight-Rapid-Analysis-Protecting-Children-in-Cyberconflicts-2022.pdf> (дата звернення: 02.09.2025).

29. A global commitment to every child. *We Protect.Org*. July 2025. Site. URL: <https://www.weprotect.org/> (дата звернення: 02.09.2025).

30. The Children and Armed Conflict(CAAC). Agenda in a nutshell and why it is important for the Convention on Cluster Munitions (CCM) and mine action. *Convention on Cluster Munitions*. 31 July, 2024 News, Uncategorized. P. 9. URL: <https://www.clusterconvention.org/the-children-and-armed-conflict-caac-agenda-in-a-nutshell-and-why-it-is-important-for-the-convention-on-cluster-munitions-ccm-and-mine-action/> (дата звернення: 02.09.2025).

31. About Save the Children. *Save the Children Federation, Inc.* 2025. P. 7. URL: <https://www.savethechildren.org/us/about-us> (дата звернення: 02.09.2025).

32. Convention on the Rights of the Child. ADOPTED BY General Assembly resolution 44/25. 20 November 1989. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> (дата звернення: 02.09.2025).

33. Human Rights Council Discusses Ensuring a Safe, Inclusive and Empowering Digital Environment for Children, and Efforts to Help Children Affected by Armed Conflict. *United Nations, Office*

of the High commissioner on Human Rights. 16 March 2023. Site. URL: <https://www.ohchr.org/en/meeting-summaries/2023/03/human-rights-council-discusses-ensuring-safe-inclusive-and-empowering#:~:text=Najat%20Maalla%20M'jid%2C%20Special,as%20part%20of%20the%20solution> (дата звернення: 02.09.2025).

34. Protected persons: Children. *International Committee of the Red Cross*. Site. URL: <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/protected-persons-children#:~:text=Boys%20and%20girls%20experience%20armed,especially%20when%20crises%20are%20protracted> (дата звернення: 02.09.2025).

35.3.2. The Role of Charitable Organizations in Supporting Education During War. *ChildrensFuture*. 2023. Site. URL: <https://childrensfuture.org.ua/news/the-role-of-charitable-organizations-in-supporting-education-during-war#:~:text=They%20also%20ensure%20access%20to%20distance%20education,school%20in%20person%20due%20to%20war%20circumstances> (дата звернення: 02.09.2025).

36. Salha, S., Ahmed Tlili, A., Shehata, B., Zhang, X., et al. How to Maintain Education During Wars? An Integrative Approach to Ensure the Right to Education. *OpenPraxis.Org*. Apr 3, 2024. P. 160–179. URL: <https://openpraxis.org/articles/10.55982/openpraxis.16.2.668> (дата звернення: 02.09.2025).

37. Yi-Ping Hsieh, Gourneau, B. Understanding Children's Online Victimization through the Psychosocial Lens: The Roles of Loneliness, Online Social Currency, and Digital Citizenship. *Healthcare (Basel)*. 2023 Dec 31; 12(1). P. 97. doi: 10.3390/healthcare12010097. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10779189/> (дата звернення: 02.09.2025).

38. Amidst the Ukraine conflict, #stop_sexting is helping children be safe online. *End-Violence.Org*. 19 April 2023. P. 7. Site. URL: <https://www.end-violence.org/articles/amidst-ukraine-conflict-stopsexting-helping-children-be-safe-online> (дата звернення: 02.09.2025).

39. Children and the internet: helping kids navigate this modern minefield. *The Conversation*. August 27, 2024. P. 11. Site. URL: <https://theconversation.com/children-and-the-internet-helping-kids-navigate-this-modern-minefield-234177#:~:text=Some%20internet%20spaces%20may%20help%20children%20and,that%20offer%20support%20for%20children%20and%20parents> (дата звернення: 02.09.2025).

40.3.7. DHL X War Child UK: Supporting Children affected by Conflict. InMotion.DHL. Site.URL: <https://inmotion.dhl/en/warchild#:~:text=With%20an%20extensive%20global%20network%20and%20experience,help%20War%20Child%20support%20more%20children%20worldwide> (дата звернення: 02.09.2025).

41. The Children and Armed Conflict Primer. *United Nations System Staff College*. 2025. P. 124. URL: <https://www.unssc.org/courses/children-and-armed-conflict-primer> (дата звернення: 02.09.2025).

42. Surviving is just the beginning; The impact of conflict on childrens mental health. *SavetheChildren*. March 2025. P. 15. Site. URL: <https://www.savethechildren.net/blog/surviving-just-beginning-impact-conflict-children-s-mental-health#:~:text=Anxiety%2C%20Loneliness%20and%20Insecurity,anxiety%20in%20war%2Daffected%20children.> (дата звернення: 02.09.2025).

43. Child and Youth Safety Online. *United Nations*. 2024. P 15. Site. URL: [https://www.un.org/en/global-issues/child-and-youth-safety-online#:~:text=The%20United%20Nations%20Children's%20Fund%20\(UNICEF\)%20has,advice%20on%20ways%20to%20deal%20with%20it](https://www.un.org/en/global-issues/child-and-youth-safety-online#:~:text=The%20United%20Nations%20Children's%20Fund%20(UNICEF)%20has,advice%20on%20ways%20to%20deal%20with%20it) (дата звернення: 02.09.2025).

44. Enhancing Online Platforms Safety Tools for a Child-Centered Digital Future. *InHope.Org*. 11/14/2023. P. 5. Site. URL: <https://inhope.org/EN/articles/enhancing-online-platforms-safety-tools-for-a-child-centred-digital-future#:~:text=A%20multi%2Dfaceted%20approach%20to%20preventing%20CSAM%20Online,online%20platforms%20can%20provide%20resources%20for%20support> (дата звернення: 02.09.2025).

Анотація

Збройні конфлікти додають свого негативного внеску в усі сфери життя потурбованих держав. Зокрема підсилюється злочинне застосування Інтернету проти прав дітей. Не тільки виникають нові, специфічні для бойових дій комп'ютерні злочини, але також отримують додаткового розвитку злочини, що існували до конфлікту. Хоча в Україні, на жаль, накопичено власний досвід щодо зазначених злочинів і боротьби з ними, доцільно звернутися до і міжнародного досвіду, накопиченого протягом усього часу існування Інтернету. У наданому розділі розглянуто прийоми злочинців щодо вчинення тих злочинів проти прав дітей за допомогою Інтернету, що пов'язані безпосередньо зі збройними конфліктом: вербування, радикалізація, пропаганда, маніпуляції та примус, дезінформація. Розглянуто також, як протягом збройного конфлікту Інтернет застосовується для розвитку злочинів, що існували до збройного конфлікту: торгівля людьми, онлайн-експлуатація, кібербулінг та кіберагресія. Приділено уваги основним напрямам боротьби з порушеннями прав дітей під час збройного конфлікту, обумовленими неправомірним застосуванням Інтернету, а також відповідній діяльності міжнародних організацій. Розділ завершує розгляд напрямів застосування Інтернету для захисту та відновлення прав дітей протягом збройного конфлікту.

Ключові слова: права дітей, збройний конфлікт, інтернет, комп'ютерні злочини, міжнародні організації.

Наукове видання

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА
В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

Верстка *Н. Ковальчук*

Обкладинка *А. Юдашкіна*

Технічне редагування *О. Гринюк*

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

Підписано до друку 07.10.2025 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Warnock. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 48,83. Наклад 300.
Замовлення № 085м-1125.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.